

УДК 94:[327.57/.58:314.15](44:430:4-672ЄС) "20"(09)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.02.388>

ФРАНКО-НІМЕЦЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КОНТЕКСТІ ЛОБІЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАКТУ ПРО ІМІГРАЦІЮ ТА ПРИТУЛОК 2008 р.

Богдана СИПКО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3136-9340>

кандидатка історичних наук, доцентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра світової історії модерного часу,
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: bogdanasytko@gmail.com

Європейський пакт про імміграцію та притулок 2008 р. став першим політичним документом, який засвідчив готовність лідерів ЄС звести національні міграційні підходи до спільного знаменника.

Метою пропонованої статті є на основі офіційних документів, заяв французьких профільних чиновників, а також матеріалів спеціального франко-німецького семінару, присвяченого виробленню спільних підходів у міграційній політиці, проаналізувати, як Франція опиралася на німецьку підтримку в контексті лобіювання прийняття цього документа Європейською радою. Встановлено, що ініціатором розробки цього пакту і його ідейним натхненником був Н. Саркозі, який активно співпрацював із німецьким колегою В. Шойбле. Практичну підготовку до прийняття Пакту в період французького головування в ЄС здійснив Б. Ортефо. Однак, попри одногослну підтримку Пакту 16 жовтня 2008 р., його недосконалість проявилася вже в період міграційної кризи 2015—2016 рр., тому 2020 р. Єврокомісія розробила новий проєкт, який має вступити в дію 2026 року.

Досліджувана проблема має як суспільно-політичну, так і наукову актуальність.

У роботі використовуються загальнонаукові методи аналізу та синтезу, а також спеціально-наукові порівняльно-історичний та хронологічний методи. Автор дотримується принципу історизму.

Ключові слова: Європейський Союз, імміграція, інтеграція, Німеччина, Бріс Ортефо, Ніколя Саркозі, Франція.

Bogdana SYPKO

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3136-9340>

Candidate of History, docent,
The Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Modern World History,
1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: bogdanasytko@gmail.com

FRANCO-GERMAN COOPERATION IN THE CONTEXT OF LOBBYING THE EUROPEAN PACT ON IMMIGRATION AND ASYLUM 2008

Introduction. France and FRG have been postulating themselves as a kind of «engine of Europe». The leaders of two states, regardless of their political affiliation, were convinced that without a Franco-German consensus, the harmonious development of EU was impossible, so they tried to coordinate their positions on key issues.

Problem Statement. The challenge for the EU at the beginning of the 21st century was to coordinate migration policy. Therefore, the joint Franco-German declaration of January 22, 2003, included a clause stating that the parties sought common EU approaches to asylum and immigration.

Purpose is on the basis of official documents, statements by French officials, as well as materials from a special Franco-German seminar dedicated to developing common approaches to migration policy, held on March 27, 2008, to analyze how France relied on German support in the context of lobbying for the adoption of European Pact on Immigration and Asylum (2008).

Methods. The general scientific methods of analysis and synthesis, as well as special scientific comparative-historical and chronological methods are used in the work. The author adheres to the principle of historicism.

Results. The practical implementation of these statements was initiated by N. Sarkozy, who, in the context of scaling up French migration initiatives to the European level, relied on his German colleague W. Schäuble. Having become President, N. Sarkozy not only immediately created a specialized Ministry, but also on his first day in office paid a visit to Berlin to enlist Germany's support for the previously prepared Pact. The preparation for the adoption of this document was carried out by Minister B. Hortefeux. At all stages, France was actively supported by Germany.

Conclusion. On October 16, 2008, the Heads of State and Government of the 27 EU Member States unanimously adopted the European Pact on Immigration and Asylum, which included five key commitments: to organize legal immigration, to combat illegal migration, to strengthen the effectiveness of external border controls, to build a Europe of asylum, and to create a global partnership with countries of origin and transit. This was an extremely important political step, but it did not entail any specific legal obligations. Its shortcomings had already been demonstrated by the migration crisis of 2015—2016.

Keywords: European Union, immigration, integration, Germany, Brice Hortefeux, Nicolas Sarkozy, France.

Вступ. *Постановка проблеми.* Французька Республіка та Федеративна Республіка Німеччина з середини ХХ ст. постулюють себе основою європейської спільноти, своєрідним «двигуном Європи». Лідери двох держав, незалежно від їх політичної належності, були переконані, що без франко-німецького консенсусу неможливий гармонійний розвиток Європи, тому намагалися узгоджувати свої позиції з ключових європейських питань. Одним із проявів глобалізації на зламі ХХ—ХХІ ст. стали масові міграції населення. Оскільки Європейський Союз був простором безпеки та стабільності, а однією з проблем стало поступове старіння населення, то спільнота потребувала кваліфікованої імміграції, але стикалася з хвилями нелегальної. Ніколя Саркозі, ще будучи міністром внутрішніх справ Франції, ключовим завданням вважав регламентацію міграційної політики, бажано не лише на національному, а й на загальноєвропейському рівні. Тому, ставши 2007 р. президентом Республіки, створив профільне Міністерство імміграції, інтеграції, національної ідентичності та сталого розвитку і зробив усе для лобювання насамперед Німеччиною прийняття під час французького головування в ЄС Європейського пакту про імміграцію та притулок. Перипетіям прийняття цього політичного документу і присвячена пропонується стаття. Тема має як наукову (написана на основі франкомовних джерел, які є маловідомі українському читачеві), так і суспільно-політичну (з початком широкомасштабної російсько-української війни ЄС стикнувся з наймасовішими від часів завершення Другої світової війни міграційними хвилями, що призвело до прийняття нового Пакту про надання притулку та імміграцію, що набуде чинності 2026 р.) актуальність.

Аналіз останніх публікацій. Міграційна політика ЄС, на перший погляд, є доволі дослідженою темою в українській історіографії. Насамперед варто виокремити синтетичну працю Олени Малиновської «Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії», у якій в підрозділі 3.2 проаналізовано формування міграційної політики ЄС [1]. Інформативними є й статті Лариси Кочубей [2] та Марти Шелемби [3], присвячені відповідно змінам французької національної ідентичності та соціокультурним аспектам імміграції у Франції. Водночас, значна кількість українських статей написана без вра-

хування напрацювань французької історіографії та з численними фактографічними помилками [4; 5; 6]. Закономірно, що найбільше суміжною тематикою цікавилися французькі науковці. Зокрема, відзначимо синтетичну працю Філіпа Гімара та Стефана Бо «Імміграційна політика у Франції та Європі» [7], а також колективну монографію «Франція — Німеччина: контакти та зближення» під редакцією Жіля Руе та Мішеля Устінова, що побачила світ 2018 року [8].

Метою пропонованої статті є на основі офіційних документів, заяв французьких профільних чиновників, а також матеріалів спеціального франко-німецького семінару, присвяченого виробленню спільних підходів у міграційній політиці, що відбувся 27 березня 2008 р., проаналізувати, як Франція опиралася на німецьку підтримку в контексті лобювання прийняття Європейського пакту про імміграцію та притулок 2008 року.

Основна частина. 22 січня 1963 р. у Парижі було підписано Єлисейський договір про франко-німецьку співпрацю [9]. І хоча цей документ передбачав взаємодію лише у трьох пріоритетних сферах — оборони, освіти та молоді, він заклав підвалини регулярних консультацій між обома державами з ключових питань. Суміжними з міграційною політикою можуть вважатися пункти про те, що два уряди консулюватимуться з усіх важливих питань закордонної політики, а також узгоджуватимуть допомогу країнам, що розвиваються. Початок об'єднання Німеччини був із настороженістю сприйнятий у Парижі, оскільки Франція побоювалася, що зміниться баланс сил у Європі. Попри це 6 грудня 1990 р. канцлер ФРН Гельмут Коль (1982—1998) і президент Республіки Франсуа Міттеран (1981—1995) зробили спільну заяву до Європейської ради на підтримку зовнішньої політики та європейської безпеки [8, р. 33—43]. Однак, міністр-президент землі Рейнланд-Пфальц Рудольф Шарпінг у програмній статті «Франко-німецьке співробітництво в умовах нових викликів» наголошував, що необхідно відновити довіру, і розпочинати це варто зі спільної політики щодо Сходу та Півдня, питання спільної безпеки, зокрема в контексті міграцій. Саме Республіка та ФРН мали переконати своїх партнерів діяти «концертом», оскільки Німеччина першою стикається з мігрантами зі Сходу, а Франція — Півдня [10, р. 540—541].

Ці запити збігалися з європейськими тенденціями, оскільки Маастрихтська угода 1992 р. політику у сфері притулку, правил перетину зовнішніх кордонів і контролю на них кваліфікувала як таку, що становить спільний інтерес і має вирішуватися на міжурядовому рівні [1, с. 130—131]. 1997 р. набули чинності Дублінські конвенції (регламенти), які передбачали, що розглядом заяв шукачів притулку мають займатися країни, які дозволили їм в'їзд. У тому ж році було прийнято Амстердамську угоду, окрема частина якої присвячена свободі пересування, притулку й імміграції. У цьому документі було зазначено, що ЄС може приймати обов'язкове для країн-членів законодавство у міграційній сфері [11, р. 455]. У жовтні 1999 р. на саміті у Тампері (Фінляндія) домовилися про реалізацію Амстердамської угоди, що передбачало спеціальну програму з кінцевими та короткотерміновими (до 5 років) цілями. Так, 2004 р. було засновано Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах (*FRONTEX*).

22 червня 2002 р., виступаючи після засідання Європейської ради у Севільї (Іспанія) французький президент Жак Ширак (1995—2007) наголосив, що Європа не повинна бути жертвою міграційних потоків, які створюють проблеми не лише для влади, а й для всіх легальних мігрантів. Тому затверджений з ініціативи Іспанії план дій проти нелегальної імміграції з конкретним календарем є надзвичайно важливим, однак його успішна реалізація залежить від франко-німецької підтримки [12]. Тому не дивно, що у спільній франко-німецькій декларації з нагоди 40-річчя Єлисейського договору від 22 січня 2003 р., яку підписали Жак Ширак і федеральний канцлер Герхард Шредер (1998—2005) у розділі «Здійснення нашої спільної відповідальності у Європі» був пункт про те, що сторони прагнуть спільних підходів ЄС з питань права притулку й імміграції [13].

Французьким міністром внутрішніх справ на той час уже був Ніколя Саркозі (2002—2004, 2005—2007), для якого питання регламентації міграційної політики було ключовим. Міністр вважав, що Республіка має перейти до вибіркової імміграції, а сама міграція має поєднуватися з інтеграцією у французьке суспільство. З цією метою 2003 р. було запроваджено контракт про прийом і інтеграцію (*CAI — contract d'accueil et d'intégration*), який передбачав взаємну

відповідальність мігранта та держави [14, с. 74—75]. З 1 січня 2007 р. *CAI* став обов'язковим. Контроль за процесом було покладено на Французький офіс імміграції й інтеграції (*OFII — Office français d'immigration et d'intégration*). Закон від 10 грудня 2003 р. передбачав створення Французького офісу захисту біженців і апатридів (*OFPRA — Office français de protection des réfugiés et apatrides*), а також укладення списку «надійних країн», вихідцям із яких можна відмовляти у притулку [7, р. 147].

У грудні 2005 р. Європейська рада прийняла Глобальний підхід до міграцій, який передбачав три ключові пункти: сприяння легальній імміграції, боротьба проти нелегальної, а також партнерство з країнами походження та транзиту [15, р. 21]. Від цих засад і відштовхувалися Ніколя Саркозі та федеральний міністр внутрішніх справ Вольфганг Шойбле (2005—2009), між якими налагодилася дуже активна співпраця. 16 травня 2007 р. у свій перший день на посту Президента Н. Саркозі здійснив поїздку у Берлін для зустрічі з федеральною канцлеркою Ангелою Меркель (2005—2021) та узгодження спільних позицій [8, р. 33—43].

У Франції було створено нове профільне Міністерство імміграції, інтеграції, національної ідентичності та солідарного розвитку, на яке поклали такі завдання: боротьба проти незареєстрованої міграції, сприяння легальній міграції, стимулювання розвитку країн походження, що би запобігало виїзду мігрантів, інтеграція мігрантів і посилення ідентичності французької нації [2, с. 60]. Першим очільником відомства став Бріс Ортефо (2007—2009), який одразу активно включився в роботу. У вересні 2007 р. міністр заявив, що кожен іноземець-нелегал, який знаходиться на території Франції, буде повернутий на свою батьківщину, бажано добровільно, а кожен легальний мігрант користуватиметься благами інтеграції. Однак, на думку Б. Ортефо, це була не лише французька проблема, оскільки мігрант, маючи кошти, легко міг потрапити з будь-якої точки ЄС до Франції, тому необхідна спільна міграційна політика та критерії надання притулку на рівні Союзу [16].

Великі надії у цьому контексті Франція поклала на своє головування у Європейській раді, яке мало розпочатися у другому семестрі 2008 р., тому уряд вирішив до нього належно підготуватися. У січні 2008 р. профільний міністр Б. Ортефо здій-

снів європейське турне, щоби залучитися підтримкою французького проєкту Європейського пакту про імміграцію та притулок. Це було ключовим пунктом передвиборчої програми Н. Саркозі і основним викликом французького головування в ЄС у другій половині 2008 р. Глави урядів і держав погодили цей проєкт (згодом, на вимогу Іспанії, довелося зняти пункт про запровадження на європейському рівні контракту про прийом і інтеграцію), але громадські активісти та міжнародні організації висловлювали застереження, оскільки побоювалися що цей Пакт перетворить Європу на «фортецю» [17, р. 30].

5 лютого 2008 р. у Парижі відбулася міжміністерська нарада щодо Європи, на якій глава уряду Франсуа Фійон (2007—2012) виокремив три найважливіші питання для французького головування в ЄС: боротьба з кліматичними змінами, Європейський пакт про імміграцію та притулок, а також стабільність і прозорість фінансових ринків [18].

Фундація за політичне оновлення та Фундація Конрада Аденауера, готуючи французьке головування в ЄС, вирішили навесні 2008 р. провести ряд спільних заходів. Так, 27 березня 2008 р. відбувся семінар «Європейська політика імміграції, інтеграції, притулку», на якому були присутні як політики, так і науковці з Франції та ФРН (усього 24 особи, повний список [15, р. 19]). У матеріалах семінару зазначено, що Франція і ФРН активно ділилися досвідом у міграційній політиці. Подібно до того, як у Франції запровадили *SAI*, у ФРН з 1 січня 2005 р. ввели обов'язкові курси німецької мови й інтеграції (історія, культура, німецьке право). Також у ФРН запровадили посаду державного міністра з питань міграції, біженців і інтеграції [15, р. 23]. Проєкт Європейського пакту про імміграцію та притулок, який спільно підготували Ніколя Саркозі та Вольфганг Шойбле ще від березня 2006 р. дискутувався міністрами шести найбільш заселених країн ЄС (Франція, ФРН, Велика Британія, Італія, Іспанія, Польща). А від початку 2008 р. Бріс Ортефо інтенсифікував цей процес. Попередньо Пакт налічував 5 основних пунктів:

1. Забезпечити кращий контроль зовнішніх кордонів ЄС (через біометричні візи та посилення ролі *FRONTEX*).

2. Організація легальної імміграції (за зразком французького *SAI*).

3. Усунення нелегальних мігрантів (боротьба з тими, хто організовує логістику, працевлаштовує, поселяє).

4. Єдиний підхід до надання притулку (за зразком *OFPR* мав би постати Європейський офіс захисту біженців і апатридів).

5. Сприяти включенню міграційних питань у програми допомоги розвитку [15, р. 22].

Окрім профільних міністрів взимку—влітку 2008 р. Б. Ортефо контактував також із Європейською комісією (віде-комісари Франко Фраттіні та Жак Барро) і Європейським парламентом (президент Комісії прав, юстиції та внутрішніх справ Жерар Депрез) [19]. Ініціативу Б. Ортефо активно підтримував міністр закордонних і європейських справ Бернар Кушнер (2007—2010), засновник організації Лікарі без кордонів, який вкотре підкреслив, що поступ Європи можливий лише за умови франко-німецької співпраці, тому франко-німецькі групи готують французьке головування в ЄС, яке покликане врегулювати міграційну політику на рівні ЄС [20]. У Комюніке «План дій щодо притулку: інтегрований підхід захисту в ЄС» від 17 червня 2008 р. Європейська комісія озвучила рішення прийняти Європейський пакт про імміграцію та притулок, оскільки «Європейський Союз не має засобів ідентифікувати усіх мігрантів, які сподіваються знайти там кращу долю» [21], а тому необхідно узгодити національні законодавства, налагодити ефективну практичну співпрацю, забезпечити солідарність і взаємну відповідальність між країнами-членами [22].

Врешті, 7—8 липня 2008 р. у Каннах відбулася зустріч міністрів юстиції та внутрішніх справ країн ЄС, що стала першим міжміністерським самітом французького головування, на якому Б. Ортефо наголосив, що Європа не стане ні фортецею, ні прохідним двором, необхідна рівновага. Міністри одноголосно підтримали французький проєкт Пакту про імміграцію та притулок, німецькі міністри окремо підкреслили важливість цієї ініціативи [23]. На XVI Конференції послів у Парижі 17—29 серпня 2008 р. Б. Ортефо наголосив, що Європейський пакт про імміграцію та притулок був французькою пропозицією, а став європейським проєктом. Для успішної реалізації міністру довелося співпрацювати не лише з європейськими партнерами, а й країнами-походження мігрантів, зокрема впродовж року Б. Ортефо здій-

снів 15 візитів у Африку і уклав п'ять угод про повернення нелегальних мігрантів [24].

Франція лобіювала цей пакт на різних рівнях, про що свідчить і заява президента Сенату Крістіана Понселе (1998—2008) про те, що національні парламенти мають підтримати Європарламент щодо Пакту про імміграцію та притулок [25]. Врешті, 16 жовтня 2008 р. Європейська рада одногласно прийняла Пакт про імміграцію та притулок. Передмову до французького видання написав Бріс Ортефо, який підкреслив, що вперше європейська політика імміграції та притулку зібрана в одному урочистому тексті, прийнятому главами держав і урядів 27 країн-членів [26, р. 3]. Остаточний варіант Пакту містив 5 основних зобов'язань:

1. Організувати легальну імміграцію, враховуючи пріоритети, потреби та можливості прийому, визначені кожною країною-членом, і сприяти інтеграції.
2. Боротися проти нелегальної міграції, забезпечуючи повернення до країн походження, або транзитних країн.
3. Посилити ефективність контролю зовнішніх кордонів.
4. Збудувати Європу притулку.
5. Створити глобальне партнерство з країнами походження та транзиту, сприяючи синергії між міграціями та розвитком [26, р. 4].

Ерік Бессон (2009—2010) високо оцінив роль свого попередника у лобіюванні прийняття Європейського пакту про імміграцію та притулок [27], і вважав, що необхідно працювати над його розширенням. Пріоритетний напрям для свого міністерства вбачав у співпраці з країнами Латинської Америки, Африки та Азії, спрямованій на створенні там нових робочих місць і, відповідно, запобіганні нелегальній імміграції до Франції, а також гармонізації європейської політики у сфері притулку. Е. Бессон вважав неприйнятним, щоби мігрант міг обирати, в якій країні подавати прохання про притулок, це мала бути виключно перша країна в'їзду у ЄС, тобто повністю підтримував Дублінський регламент. На думку Еріка Бессона, Європа мала себе краще захищати, оскільки «Шенгенська зона — це простір свободи, але водночас він має бути простором безпеки» [28]. Однак, Е. Бессон став останнім на цій посаді, бо в новому уряді Ф. Фійона посада міністра імміграції, інтеграції, національної ідентич-

ності та сталого розвитку не була передбачена, ймовірно тому, що основні ідеї Н. Саркозі у цьому напрямку вже були реалізовані.

Висновки. Франція і ФРН розглядали своє партнерство як пріоритетне починаючи від укладення Єлисейського договору 1963 р., у подальшому співпраця поглиблювалася і охоплювала нові сфери. Об'єднання Німеччини та розпад Радянського союзу, що призвели до зміни балансу сил у Європі, початково спровокували похолодання у відносинах між Парижем і Берліном, оскільки у Франції побоювалися надмірного посилення свого сусіда. Однак, невдовзі ці занепокоєння розвіялися і дві країни постулювали себе «двигуном», оформленого 1992 р. Європейського Союзу. У Парижі та Берліні розуміли, що успішність будь-яких європейських ініціатив залежить від їх консенсусної підтримки, тому намагалися узгоджувати свої позиції щодо ключових питань.

Викликом для Європейського Союзу на початку XXI ст. стало узгодження міграційної політики та вироблення спільних підходів до надання притулку біженцям. Тому в спільній франко-німецькій декларації від 22 січня 2003 р., яку підписали Жак Ширак і Герхард Шредер, був пункт про те, що сторони прагнули спільних підходів ЄС з питань права притулку й імміграції. Практичну реалізацію цих заяв розпочав Ніколя Саркозі, який у контексті масштабування французьких міграційних ініціатив на європейський рівень, опирався на свого німецького колегу Вольфганга Шойбле. Ставши президентом Республіки, Н. Саркозі не лише одразу створив профільне Міністерство імміграції, інтеграції, національної ідентичності та сталого розвитку, а й у перший день на посту здійснив візит у Берлін, аби залучитися підтримкою Німеччини підготованого раніше Пакту про імміграцію та притулок, який мріяв реалізувати під час французького головування у Європейській у раді у другому семестрі 2008 р. Безпосередню підготовку до прийняття Європейського пакту про імміграцію та притулок здійснив профільний міністр Бріс Ортефо, який відвідав усі країни ЄС, вів численні переговори з Єврокомісією та Європарламентом, а також почав укладати угоди із країнами походження нелегальних мігрантів. Важливо підкреслити, що на всіх етапах Францію активно підтримувала ФРН.

Врешті, 16 жовтня 2008 р. глави держав і урядів 27 країн-членів ЄС одногосно прийняли Європейський пакт про імміграцію та притулок, який передбачав п'ять ключових зобов'язань: організувати легальну імміграцію, боротися проти нелегальної міграції, посилити ефективність контролю зовнішніх кордонів, збудувати Європу притулку, а також створити глобальне партнерство з країнами походження та транзиту. Це був надзвичайно важливий політичний крок, який, однак, не мав конкретних юридичних зобов'язань. Його недосконалість продемонструвала уже міграційна криза 2015—2016 рр., тому 2020 р. Єврокомісія запропонувала новий, чіткіший Пакт про імміграцію та притулок, який був узгоджений до кінця 2023 р. і має вступити в силу 2026 року.

1. Малиновська О. *Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії*. Київ: НІСД, 2018. 472 с.
2. Кочубей Л. Франція: сучасні дискусії про національну ідентичність. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2012. Вип. 1 (57). С. 58—69.
3. Шелемба М. Соціокультурні аспекти імміграції у Франції. *Політичні пріоритети України. Збірник наукових праць*. 2022. Вип. 1 (28). С. 80—88.
4. Вовчук Л., Авдюшкіна І. Політика Франції у сфері врегулювання проблеми нелегальної міграції. *Старожитності Лукомор'я*. 2021. № 5 (8). С. 165—172.
5. Довбиш М. Міграційна криза в країнах Європейського Союзу в контексті сучасних міграційних процесів (на прикладі французької міграційної моделі). *European Political and Law Discourse*. 2019. Vol. 6. Issue 6. P. 89—95.
6. Сльота І. Зрушення в урядовій імміграційній політиці Франції на рубежі XX—XXI ст. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2013. Вип. XXXVI. С. 286—291.
7. Guimard Ph., Beaud St. *Les politiques d'immigration en France et en Europe*. Paris: IRES, 2023. 210 p.
8. *France-Allemagne: incommunications et convergences*. Sous la dir. de G. Rouet et M. Oustinoff. Paris: SNRS Éditions, 2018. 304 p. DOI: 10.4000/books.editions-snr.46287
9. *Traité de l'Elysée (22 janvier 1963)*. URL: <https://france-allemande.fr/fr/le-couple-franco-allemand/historique/traites/traite-de-l-elysee-22-janvier-1963>
10. Scharping R. La coopération franco-allemande face aux nouveaux défis. *Politique étrangère*. 1994. № 2. P. 537—543. DOI: <https://doi.org/10.3406/polit.1994.4289>
11. Demesmay C. Une difficile convergence: la coopération franco-allemande durant la crise des réfugiés. *Annuaire français des relations internationales*. 2018. Vol. XIX. P. 455—467.
12. *Conférence de presse de M. Jacques Chirac, Président de la République, sur les résultats du Conseil européen, notamment sur la lutte contre l'immigration clandestine, la réforme du Conseil, le respect du Pacte de stabilité budgétaire par la France et le statut de l'outre-mer, l'élargissement de l'UE et le Proche-Orient, Séville le 22 juin 2002*. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/130833-conference-de-presse-de-m-jacques-chirac-president-de-la-republique-s>
13. *Déclaration commune franco-allemande à l'occasion du 40ème anniversaire du Traité de l'Elysée (Paris, 22 janvier 2003)*. URL: <https://france-allemande.fr/fr/le-couple-franco-allemand/historique/traites/declaration-commune-franco-allemande-loccasion-du>
14. Сипко Б. *Мусульманська спільнота у житті Французької Республіки (1995—2007 рр.)*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 344 с.
15. Fabry E. *Défense, immigration, énergie. Regards croisés franco-allemands sur trois priorités de la présidence française de l'UE. Comptes rendus de séminaires organisés en partenariat avec la Fondation Konrad Adenauer. Document de travail. Octobre 2008*. Paris: Fondation pour l'innovation politique, 2008. 35 p.
16. *Interview de M. Brice Hortefeux, ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du co-développement, à La chaîne Info le 11 septembre 2007, sur l'objectif de 25000 expulsions de sans-papiers en 2007, la construction d'un pacte européen sur l'immigration clandestine et la politique de l'immigration*. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/167652-interview-de-m-brice-hortefeux-ministre-de-limmigration-de-lintegra>
17. Zuinghedau A. Le Pacte européen sacrifie les droits fondamentaux. *Plein droit*. 2008. № 79. P. 30—33. DOI: <https://doi.org/10.3917/pld.079.0030>
18. *Déclaration de M. François Fillon, Premier ministre, sur la lutte contre le changement climatique, le pacte européen sur l'immigration et l'asile, la stabilité et la transparence des marchés financiers, Paris le 5 février 2008*. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/169579-declaration-de-m-francois-fillon-premier-ministre-sur-la-lutte-contre>
19. *Conférence de presse de M. Brice Hortefeux, ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire, sur le bilan chiffré de la politique d'immigration, et le projet de Pacte européen sur l'immigration et l'asile, Paris le 19 juin 2008*. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/171366-conference-de-presse-de-m-brice-hortefeux-ministre-de-limmigration-d>
20. *Extraits de l'entretien de M. Bernard Kouchner, ministre des affaires étrangères et européennes, avec la radio allemande «Deutschlandradio» le 4 mai 2008 à Berlin, sur la relance de l'Union européenne et le moteur franco-allemand, l'entrée de la Turquie dans l'UE, le projet d'Union pour la Méditerranée, les priorités de la présidence fran-*

caise de l'Union européenne, notamment le Pacte sur l'immigration, le Tibet et la Chine et la question des droits de l'homme. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/170683-extraits-de-lentretien-de-m-bernard-kouchner-ministre-des-affaires-et>

21. *Pacte européen sur l'immigration et l'asile. 16 octobre 2008.* URL: <https://www.eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT>
22. *Déclaration de M. Brice Hortefeux, ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire, sur le projet de Pacte européen sur l'immigration et l'asile, Paris le 8 septembre 2008.* URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/172177-declaration-de-m-brice-hortefeux-ministre-de-limmigration-de-linteg>
23. Interview de Mmes Michèle Alliot-Marie, ministre de l'intérieur, Rachida Dati, ministre de la justice, et de M. Brice Hortefeux, ministre de l'immigration, à Europe 1 le 8 juillet 2008, sur le projet de «pacte européen de l'immigration et de l'asile» et l'harmonisation européenne des questions de justice et de sécurité. URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/171815-interview-de-mmes-michele-alliot-marie-ministre-de-linterieur-rachida>
24. *Déclaration de M. Brice Hortefeux, ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire, sur la politique de l'immigration et le Pacte européen sur l'immigration et l'asile, Paris le 28 août 2008.* URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/172021-brice-hortefeux-28082008-pacte-europeen-sur-l-immigration-et-l-asile>
25. *Déclaration de M. Christian Poncelet, président du Sénat, sur le rôle des parlements nationaux aux côtés du Parlement européen pour mettre en oeuvre le Pacte sur l'immigration et l'asile, Bruxelles le 10 septembre 2008.* URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/172199-declaration-de-m-christian-poncelet-president-du-senat-sur-le-role-de>
26. *Le pacte européen sur l'immigration et l'asile.* Paris: Ministère de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire, 2008. 10 p.
27. *Déclaration de M. Eric Besson, ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire, en réponse à une question sur la signature du pacte sur l'immigration et l'asile par tous les gouvernements européens, à l'Assemblée nationale le 26 mai 2009.* URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/175416-declaration-de-m-eric-besson-ministre-de-limmigration-de-linteg>
28. *Déclaration de M. Eric Besson, ministre de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire, en réponse à une question sur le Pacte européen sur l'immigration et l'asile, à l'Assemblée nationale le 3 juin 2009.* URL: <https://www.vie-publique.fr/discours/175529-declaration-de-m-eric-besson-ministre-de-limmigration-de-linteg>

REFERENCES

- Malynovs'ka, O. (2018). *Migration Policy: Global Context and Ukrainian Realities*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
- Kochubej, L. (2012). France: Contemporary Debates about National Identity. *Scientific Notes Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 1 (57), 58—69 [in Ukrainian].
- Shelemba, M. (2022). Sociocultural Aspects of Immigration in France. *Political Priorities of Ukraine. Collection of Scientific Papers*, 1 (28), 80—88 [in Ukrainian].
- Vovchuk, L., & Avdiushkina, I. (2021). French Policy in the Field of Resolving the Problem of Illegal Migration. *Antiquities of Lukomorye*, 5 (8), 165—172 [in Ukrainian].
- Dovbysh, M. (2019). Migration Crisis in the European Union Countries in the Context of Modern Migration Processes (in the example of the French migration model). *European Political and Law Discourse* (Vol. 6, issue 6, pp. 89—95) [in Ukrainian].
- Sl'ota, I. (2013). Shifts in French Government Immigration Policy at the turn of the 20th and 21st centuries. *Scientific works of the Faculty of History of Zaporizhia National University* (Vol. XXXVI, pp. 286—291) [in Ukrainian].
- Guimard, Ph., & Beaud, St. (2023). *Immigration Policies in France and Europe*. Paris: IRES [in French].
- Rouet, G., & Oustinoff, M. (2018). *France — Germany: Miscommunications and Convergences*. Paris: SNRS Editions, DOI: 10.4000/books.editionsncrs.46287 [in French].
- (1963, January 22). *Elysee Treaty*. Retrieved from: <https://france-allemande.fr/fr/le-couple-franco-allemand/historique/traites/traite-de-lelysee-22-janvier-1963> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Scharping, R. (1994). Franco-German Cooperation Facing New Challenges. *Foreign Policy*, 2, 537—543, DOI: <https://doi.org/10.3406/polit.1994.4289> [in French].
- Demesmay, C. (2018). A Difficult Convergence: Franco-German Cooperation During the Refugee Crisis. *Annuaire français des relations internationales* (Vol. XIX, pp. 455—467) [in French].
- Press conference by Mr. Jacques Chirac, President of the Republic, on the results of the European Council, in particular on the fight against illegal immigration, the reform of the Council, France's compliance with the Budgetary Stability Pact and the status of overseas territories, EU enlargement and the Middle East, Seville, June 22, 2002.* Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/130833-conference-de-presse-de-m-jacques-chirac-president-de-la-republique-s> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Joint Franco-German declaration on the occasion of the 40th anniversary of the Elysee Treaty (Paris, 22 January 2003).* Retrieved from: <https://france-allemande.fr/fr/le-couple-franco-allemand/historique/traites/declaration-commune-franco-allemande-loccasion-du> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Sypko, B. (2017). *Muslim Community in the Life of the French Republic (1995—2007)*. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv [in Ukrainian].

- Fabry, E. (2008). *Defense, Immigration, Energy. Franco-German Perspectives on Three Priorities of the French EU Presidency. Reports of seminars organized in partnership with the Konrad Adenauer Foundation. Working document. October 2008.* Paris: Fondation pour l'innovation politique [in French].
- Interview with Mr. Brice Hortefeux, Minister of Immigration, Integration, National Identity and Co-development, on La Chaine Info on September 11, 2007, on the objective of 25000 expulsions of undocumented immigrants in 2007, the construction of a European pact on illegal immigration and immigration policy. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/167652-interview-de-m-brice-hortefeux-ministre-de-limmigration-de-lintegra> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Zuinghedau, A. (2008). The European Pact Sacrifices Fundamental Rights. *Plein droit*, 79, 30—33, DOI: <https://doi.org/10.3917/pld.079.0030> [in French].
- Statement by Mr. François Fillon, Prime Minister, on the fight against climate change, the European pact on immigration and asylum, and the stability and transparency of financial markets, Paris, February 5, 2008. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/169579-declaration-de-m-francois-fillon-premier-ministre-sur-la-lutte-contre> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Press conference by Mr. Brice Hortefeux, Minister of Immigration, Integration, National Identity and Inclusive Development, on the figures for immigration policy and the draft European Pact on Immigration and Asylum, Paris, June 19, 2008. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/171366-conference-de-presse-de-m-brice-hortefeux-ministre-de-limmigration-d> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Excerpts from the interview of Mr. Bernard Kouchner, Minister of Foreign and European Affairs, with the German radio station «Deutschlandradio» on May 4, 2008 in Berlin, on the revival of the European Union and the Franco-German engine, Turkey's entry into the EU, the Union for the Mediterranean project, the priorities of the French presidency of the European Union, in particular the Pact on immigration, Tibet and China and the question of human rights. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/170683-extraits-de-lentretien-de-m-bernard-kouchner-ministre-des-affaires-et> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- (2008, October 16). *European Pact on Immigration and Asylum*. Retrieved from: <https://www.eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Statement by Mr. Brice Hortefeux, Minister of Immigration, Integration, National Identity and Inclusive Development, on the draft European Pact on Immigration and Asylum, Paris, September 8, 2008. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/172177-declaration-de-m-brice-hortefeux-ministre-de-limmigration-de-linteg> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Interview with Michèle Alliot-Marie, Minister of the Interior, Rachida Dati, Minister of Justice, and Mr. Brice Hortefeux, Minister of Immigration, on Europe 1 on July 8, 2008, on the proposed «European Pact on Immigration and Asylum» and the European harmonization of justice and security issues. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/171815-interview-de-mmes-michele-alliot-marie-ministre-de-linterieur-rachida> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Statement by Mr. Brice Hortefeux, Minister of Immigration, Integration, National Identity and Inclusive Development, on immigration policy and the European Pact on Immigration and Asylum, Paris, August 28, 2008. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/172021-brice-hortefeux-28082008-pacte-europeen-sur-l-immigration-et-l-asile> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Statement by Mr. Christian Poncelet, President of the Senate, on the role of national parliaments alongside the European Parliament in implementing the Pact on Immigration and Asylum, Brussels, 10 September 2008. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/172199-declaration-de-m-christian-poncelet-president-du-senat-sur-le-role-de> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- The European Pact on Immigration and Asylum*. Paris: Ministère de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire, 2008 [in French].
- Statement by Mr. Eric Besson, Minister of Immigration, Integration, National Identity and Inclusive Development, in response to a question on the signing of the Pact on Immigration and Asylum by all European governments, at the National Assembly on May 26, 2009. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/175416-declaration-de-m-eric-besson-ministre-de-limmigration-de-lintegrati> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].
- Statement by Mr. Eric Besson, Minister of Immigration, Integration, National Identity and Inclusive Development, in response to a question on the European Pact on Immigration and Asylum, at the National Assembly on June 3, 2009. Retrieved from: <https://www.vie-publique.fr/discours/175529-declaration-de-m-eric-besson-ministre-de-limmigration-de-lintegrati> (Last accessed: 25.03.2025) [in French].